

امنیت در گفتمان اسلامی با تأکید بر قرآن کریم

اصغر افتخاری^۱

تیمور کهراری تبار^۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۱۱/۶

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۰۱/۱۸

چکیده

نظر به ساختار پیچیده و سازه‌ای، مفهوم «امنیت» و تأثیری که مبانی نظری و نوع انسان شناسی افراد در معرفت به مفاهیم دارد، بر آنیم تا مبتنی بر گفتمان اسلامی و با تأکید بر قرآن کریم ضمن احصاء مولفه‌های تأثیر گذار در ساخت امنیت، نسبت به هستی‌شناسی و ارائه مفهوم، ویژگیها، آثار و روش تحصیل امنیت تحقیق شود. پرسش اصلی تحقیق، چیستی «امنیت» مبتنی بر گفتمان اسلامی با تأکید بر قرآن کریم است. بدو کلمات «امن، سکینه، سلام، اطمینان، خوف و حزن» که بیشترین ارتباط معنایی را با امنیت داشته، انتخاب، در ثانی با روش تحقیق موضوعی در قرآن و نوع تحقیق توسعه‌ای- کاربردی به صورت کتابخانه‌ای و اسنادی با بهره‌گیری از احادیث ائمه معصومین علیهم السلام و تفاسیر مرجع مورد تحلیل، نتیجه‌گیری و اعتبار سنجی قرار گرفت. مطابق یافته‌های تحقیق، درک امنیت با درک حقیقی حصن الهی ملازمه داشته و حظی معنوی و نفسانی است که تجربه درک حضور خداوند و محصول بندگی و تکلیف‌مداری می‌باشد. از جمله ویژگیهای امنیت، اعطایی، ادراکی، حظی، فرآیند تکلیف‌مداری، ذاتی حصن الهی، قدیم و فرد پایه، بوده و برخلاف دیدگاه‌های رایج که زور، اقناع و اقتدار مادی را موثر در تحمیل اراده و تحقق امنیت می‌دانند، روش حصول امنیت بطور انحصاری وابسته به فهم و عمل به تکلیف الهی در ابعاد ارتباطی انسان می‌باشد. دستاورد نظری این مقاله فهم و عمل به تکلیف الهی در تمامی سطوح و حوزه‌های مختلف ارتباطی از جمله در مراعات حقوق غیر را در تحقق قرب الهی و نیل به امنیت پایدار موثر و تکلیف همگانی می‌داند.

واژه‌های کلیدی: هستی‌شناسی، امنیت، ، گفتمان، اسلام، قرآن کریم

^۱ - دانشیار علوم سیاسی دانشگاه امام صادق علیه السلام

^۲ - نویسنده مسئول و دانشجوی دکتری تهدیدات امنیت ملی، دانشگاه عالی دفاع ملی

مقدمه:

هبوط انسان از عالم اعلی به عالم سفلی که حاصل ترک اولای آدم ابوالبشر بود، انسان را در این کره خاکی، در موقعیتی قرار داده که در قوس صعود و عبور از پیچ و خم‌های زندگی دنیایی، به سبب غفلت و جهل به اصالت وجودی خود از یک سو و عدم توجه به تکالیف الهی خود از سوی دیگر، همواره دچار سردرگمی و بیم و هراس بوده و در این رهگذر گمشده خود (کمال مطلق) و به تبع آن امنیت را در جهت رفع آن جویا است، هر چه قدر پیشرفت در امور مختلف مادی حاصل آمده، به همان نسبت بر پیچیدگی زندگی دنیا، غفلت و میزان سردرگمی و در نتیجه بر شدت بیم و هراس و احساس ناامنی در جوامع بشری افزوده شده و نیازش را در تلاش برای دستیابی به امنیت، بیشتر نموده است. دستیابی به آرامش واقعی و امنیت حقیقی همواره یکی از آرزوها، نیازها و مطالبات همیشگی بشریت در ادوار مختلف تاریخ بوده، هست و خواهد بود، و البته در این مسیر تلاشها و رنج‌های فراوانی را نیز به جان خریده، تا به این مهم نایل آید.

طبیعی است که بسته به میزان عمق ادراک بشریت نسبت به مبانی اصیل و فهم از ماهیت وجودی خود، تصورش نیز از مفاهیم سازه ای و از جمله «امنیت» و به تبع آن در تعیین مصادیق امنیت ساز و امنیت سوز، متفاوت بوده و بر همین اساس اختلافات بینشی ناشی از اختلاف در مبانی نظری در جوامع انسانی، اختلاف در کنش را در پی داشته که به نوبه خود در عدم نیل به امنیت حقیقی نقش محوری داشته است. در همین رابطه به لحاظ جدی بودن تأثیر نوع مبانی فکری و اعتقادی بر فهم درست از مفاهیم و پدیده‌ها و از جمله «امنیت» توجه به این نکته که مبتنی بر کدامین مبانی اصیل و قابل اعتناء، می‌توان مناسب‌ترین درک و برداشت حقیقی را از مفهوم امنیت ارائه نمود، بسیار مهم و حائز اهمیت است.

با توجه به اعتقادات و باور ما مسلمانان به کمال حقیقی دین مبین اسلام و مبانی ارزشمند آن، چنین به نظر آمد، که اگر این مفاهیم مبتنی بر مبانی معرفتی و نوع انسان شناسی الهی، به درستی درک، تحلیل، استنباط و باز تعریف شوند، به تحقق توفیقات بشری در بهره‌مندی و درک واقعی از ماهیت و هستی شناسی «امنیت» حقیقی بیش از پیش کمک نموده و به همان نسبت تدوین

سیاست‌ها، راهبردها و برنامه‌های اجرایی، منطقی‌تر و قابل استفاده می‌گردند. در غیر این صورت چنانچه معتقد به صحت تعدد مبانی بینشی و در پی آن تعدد در برداشت و رفتارهای انسانی بوده باشیم و این را امری طبیعی و معقول جلوه دهیم، تحقیقاً نیل به امنیت حقیقی در جوامع انسانی با مشکل مواجه بوده و غیرممکن به نظر می‌رسد. در همین رابطه با لحاظ هدف گذاری تحقیق که تلاش در جهت درک امنیت، شناخت مؤلفه‌ها، روش، آثار و ویژگی‌های مؤثر بر آن مبتنی بر گفتمان اسلامی با تأکید بر قرآن کریم می‌باشد، مسئله و دغدغه این تحقیق پاسخ به هستی‌شناسی «امنیت» مبتنی بر گفتمان اسلام (با تأکید بر قرآن کریم) است.

مبتنی بر مطالعات اکتشافی انجام گرفته در مبانی ارزشمند دین مبین اسلام این احتمال قوت یافت که حدوث و ایجاد امنیت در دل انسان‌ها و جوامع بشری چه از حیث فردی، اجتماعی و یا هر سطح امنیتی دیگر شدیداً وابسته به فهم و عمل به تکلیف و وظیفه الهی بوده و اساساً خارج از آن امکان دسترسی به امنیت ممکن نمی‌باشد و بهره‌مندی از این نعمت به‌عنوان پاداش الهی، صرفاً با بندگی خداوند متعال تحقق یافته و بر مبنای رویکرد نفی (غیر خدا) و اثبات (الله) در اسلام عزیز است که حاصل می‌گردند، و وظیفه‌بندگان خداوند آنست که صفحه دل خود را از هرگونه تعصب بیجا و اغراض باطل پاک کرده و آن را آماده پذیرش اطاعت و بندگی محض خداوند و تحصیل مراتب عالی‌ه بندگی و اطاعت از او نمایند تا در سایه این مهم استحقاق بهره‌مندی حقیقی از امنیت حاصل گردد.

مباحث این مقاله در فضایی مطرح می‌شود که مبتنی بر مستندات دینی که ذکر آن در آتی خواهد آمد، این اصل مسلم پذیرفته شده که شناخت واقعی امنیت و چگونگی تحقق آن (امنیت حقیقی) صرفاً و شدیداً در گرو عمل به آموزه‌های الهی و وحیانی و رعایت حقوق دیگران و از طریق دین الهی قابل تحقق بوده، و روح حاکم بر تبیین دیدگاه امنیتی بر گرفته از گفتمان اسلامی با تأکید بر قرآن کریم می‌باشد. و سعی بر آن است که با بهره‌گیری از آموزه‌های ارزشمند دین مبین اسلام و در نظر داشتن اصالت وجودی و نفخه الهی انسان و ویژگی‌های مطرح شده راجع به انسان کامل و مفهوم، روش تحصیل، ویژگی‌های، آثار و مؤلفه‌های مرتبط با امنیت نسبت به هستی‌شناسی

امنیت اقدام گردد. و همان‌گونه که گفته شد به لحاظ موضوع له بودن انسان در موضوع امنیت، چنین به نظر می‌رسد که هرگونه تحقیقات جامع و کامل راجع به آن، بدواً مترتب بر شناخت عمیق از انسان بوده و محقق بر این باور است که بدون شناخت عمیق از ماهیت و اصالت وجودی انسان و در نظر داشتن حقوق و تکالیف او، بحث و گفتگو راجع به کلیه مفاهیم پیچیده و از جمله مفهوم سازه ای امنیت کار ناقص و کم بهره بوده و منطقی هم به نظر نمی‌رسد.

مفاهیم و اصطلاحات:

۱- امنیت:

الف: تعریف لغوی: امنیت در لغت به معنای بیم و هراس نداشتن و برخوردار بودن از اطمینان خاطر است (هاشمیان فر ۱۳۸۸، ص ۲۵) و اصل امن طمانینه و آرامش نفس و از میان رفتن ترس و خوف است (همان) امنیت در امان بودن، ایمنی، بی ترس، آرامش و آسودگی (بهشتی، ۱۳۶۸: ۱۱۹)

ب: تعریف اصطلاحی: از نظر اصطلاحی نیز تعاریف متفاوت و فراوانی مطرح شده که به جهت مفهومی و پیچیده بودن این واژه، در ارائه تعریف، ابعاد، سطوح، مرجع، موضوع و... (به جهت وجود اختلاف نظر در مبانی فکری و نظری نظریه پردازان این حوزه) متفاوت، متنوع و حتی مبهم بحث کرده اند. «امنیت» دارای مرز مفهومی بسیار سیالی است که فهم و کاربرد آن را دشوار می‌سازد. یکی از اختلافات مهم در مفهوم امنیت میزان وسعت مفهوم آن از جهت بخش‌ها و ابعاد است. برخی در بیان مفهوم امنیت به تعاریف ساده بسنده می‌کنند و برخی دیگر با بررسی عمیق‌تر تلاش کرده اند تا به چارچوبی برای بیان مفهوم امنیت دست یابند. به همین جهت عمدتاً امنیت را مفهومی فراخ، مبهم، ذهنی، نسبی و قابل انتزاع از سوی نخبگان می‌دانند. همچنین مفهومی غیر توسعه یافته، مبهم، نارسا و از نظر ماهیتی، جدال برانگیز، شمرده اند. در دوران معاصر گفتمان‌های مطالعات امنیتی عمدتاً در دو مقوله رایج مطرح گردیده اند. یکی گفتمان امنیت سلبی و دیگری گفتمان امنیت ایجابی. در گفتمان امنیت سلبی که ریشه در مکتب واقع‌گرایی داشته و عقبه فکری آنها نیز بر اساس نگاه بدبینانه به ذات انسان می‌باشد به دیدگاه نظریه پردازانی مانند ماکیاوول و هابز برمی‌گردد، و امنیت با نبود تهدید تعریف می‌شود و تهدید یکی از مهم‌ترین مفاهیمی است

که در تعریف امنیت به کار رفته است. به عبارت دیگر، در این دیدگاه امنیت به وضعیتی اطلاق می شود که در آن نسبت به منافع بازیگر یا تهدیدی وجود نداشته باشد و یا در صورت وجود تهدید امکان مدیریت مؤثر آن برای بازیگری که مورد تهدید واقع شده، وجود داشته باشد (افتخاری، ۱۳۹۲: ۵۸) و گفتمان سلبی به دلیل بهره مندی از مزایایی چون «سادگی» قابلیت کاربردی بالا «عینی بودن» و بالاخره «جامعیت شمول» اولیه آن، مورد توجه بسیار بوده و می توان آن را از حیث تاریخی قدیمی ترین گفتمان امنیتی خواند که به صورت ضمنی نزد اندیشه گران حوزه جنگ و منازعه مطرح بوده است. (همان) پژوهشگران این حوزه ضمن تأکید بر قدرت نظامی عمدتاً به بررسی و شناسایی ابعاد و مصادیق تهدید در حوزه نظامی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و ... می پردازند تا شناختی فلسفی و دقیق از مفهوم فوق ارائه نمایند

گفتمان امنیت ایجابی در پی نقد مبانی و اصول گفتمان سلبی شکل گرفت. نگرش به امنیت به عنوان یک مفهوم دست دومی و بی توجهی به محتوای فلسفی امنیت دو انتقاد مهمی بود که برگفتمان امنیت سلبی وارد می شد. در این گفتمان، امنیت به نبود تهدید تعریف نمی شود، بلکه علاوه بر نبود تهدید، وجود شرایط مطلوب برای تحقق امنیت نیز مورد تأکید می باشد. این نگاه جدید به مفهوم امنیت که با ظهور محققین مدرن و فرا مدرن شکل گرفت با تأکید بر اولویت امنیت و بررسی فلسفی تهدید در ذیل آن، معتقد است که ابعاد نرم افزاری آن کاملاً برتری دارد (مطالعه گروهی راهبردهای ارتقای امنیت عمومی ج.۱. سال ۸۹، ص ۱۸) و مهم ترین مدعای کاربرد امنیت ایجابی آن است که: « نبود تهدید، شرط لازم برای امنیت سازی است اما شرط کافی نیست» (افتخاری، ۱۳۹۲: ۶۶)

۲-گفتمان: فضای ذهنی و روانی مسلط و زبان خاصی که مردم در یک دوره ی خاص با آن سخن می گویند، گفتمان نام دارد و ضرورت شناخت آن برای اصلاح و تغییر و یا فعالیت در چهارچوب آن، انکارناپذیر و غیرقابل اجتناب است. گفتمان ترجمه ی واژه ی (Discours) در زبان فرانسوی و آن هم مشتق از واژه ی (Discursus) در زبان لاتینی است که به مفهوم «گذر یا حرکت از این جا و آن جا» می باشد. از گفتمان تعاریف زیادی به عمل آمده که مهم ترین و ساده ترین آن ها از قرار زیر است: فعالیتی عقلی بر یک اساس منطقی سازمان دهی شده؛ فرایند متشکل از مجموعه ای از

فعالیت های عقلی جزئی؛ مجموعه ای از «گفتارها» که حول یک محور مشخص دور می زند؛ گفتارها به معنای «نظام سخن» است؛ گفتارها به معنای «صورت بندی دانایی و نظمی که براساس آن می اندیشیم» است؛ اگر فردی و گروهی در فاصله ی زمانی مشخص، به طور پراکنده مجموعه گفتارها و یا سخنانی را ابراز دارد و فی المجموع بتوان از همه ی آن ها برداشت خاصی کرد و آن شخص یا گروه را با توجه به این گفتارها دست نشان و مشخص نمود، می گویند «گفتارها» خاصی بر آنان حاکم است. شاید بتوان گفتارها را در قالبی بسیار خلاصه و ساده، چنین تعریف کرد: زبان خاصی که هر کسی با آن صحبت می کند و به وسیله ی آن در برابر دیگران موضع گیری می نماید. (وب سایت www.Aftabir.com)

مثلاً گفتار غالب جمهوری اسلامی ایران، گفتار ولایت فقیه است که بر پایه اندیشه ها، آراء، نظرات، رهنمودها و تدابیر حضرت امام خمینی (رحمت الله علیه) و حضرت امام خامنه ای (مدظله العالی) شکل گرفته است و ریشه در آموزه های دینی و اسلام ناب محمدی (صلی الله علیه و آله و سلم) دارد و بر اساس اصل پیشرفت ولایت فقیه در تصمیم گیری ها و اداره کشور برای مسئولان و کارگزاران نظام هدایت گر بوده و تصمیم ها و انجام فعالیت ها را در همه سطوح، همسو، هماهنگ و هم افزا می نماید.

۳-اسلام: واژه "اسلام" مصدر باب افعال از "س ل م" به معنای صحت، عافیت و دوری از هر گونه عیب، نقص و فساد است و در باب افعال به معنای "انقیاد، اطاعت و امتثال امر و نهی بدون هیچ گونه اعتراض" است. قرآن هم در این معنای وسیع، اسلام را استعمال کرده و می فرماید: تمام کسانی که در آسمان و زمین هستند، یا تمام موجوداتی که در آسمان و زمین هستند، مسلمان و در برابر فرمان خدا تسلیم اند از روی (اختیار، یا اجبار) تکویناً یا تشریحاً.

اسلام در لغت به معنای تسلیم و گردن نهادن است و در اصطلاح قرآن، مسلمان به معنای تسلیم مطلق در برابر فرمان خدا و توحید کامل و خالص از هر گونه شرک و دو گانه پرستی است و به همین جهت است که قرآن کریم حضرت ابراهیم (علیه السلام) را مسلمان معرفی می کند. و از آنجا که دین واقعی در پیشگاه خدای متعال، اسلام است، همه کسانی که دین خدا را در زمان خودشان پذیرفته باشند و مطیع دستورات الهی باشند مسلمان اند. اما امروزه مسلمان به پیروان دین خاتم اطلاق می شود، چرا که آنان با پذیرفتن دین اسلام و اعتقاد به تمام پیامبران و شرایع آسمانی،

تسلیم بودن خود را در برابر پروردگار اعلام کرده اند. و بر این اساس اکنون به پیروان ادیان دیگر مسلمان گفته نمی شود؛ زیرا که با نپذیرفتن دین خاتم، از تسلیم در برابر خدا سرپیچی کردند و وصف مسلمانی و تسلیم بودن را از خودشان دور کردند. البته؛ مسلمان واقعی کسی است که هم به زبان و هم در عمل تسلیم احکام و دستورات الهی باشد؛ یعنی هم به زبان اقرار به وحدانیت خدا و رسالت پیامبران و پیامبر خاتم داشته باشد و هم در عمل به احکام و دستورات دینی اعم از قوانین اجتماعی نظیر مراعات حقوق دیگران، احترام به حقوق شهروندی و ... و احکام فردی مانند نماز، روزه و ... پایبند باشد. در قرآن از مسلمان واقعی به مومن تعبیر می شود.

(قابل دسترسی در سایت www.islamquest.net)

علامه طباطبائی رحمه الله علیه در المیزان می فرماید: اصولاً کلمه (اسلام) که باب افعال است، و کلمه (تسلیم) که باب تفعیل است، و کلمه (استسلام) که باب استفعال است، هر سه یک معنا را می دهند، و آن این است که کسی و یا چیزی در برابر کس دیگر حالتی داشته باشد که هرگز او را نافرمانی نکند، و او را از خود دور نسازد، این حالت اسلام و تسلیم و استسلام است و در اصطلاح عبارت است از گفتن شهادتین با زبان «أشهد أن لا اله الا الله و أشهد أن محمد رسول الله» که اولین مرتبه اسلام است که شیعه و سنی در آن اتفاق دارند. (طباطبائی، محمد حسین، المیزان (ترجمه)، ج ۱، ص ۴۵۴)

۴-قرآن کریم: قرآن کریم تنها منبع و سند صحیح و دست نخورده ای است که از تحریف و شک به دور مانده و مدرک روشن و یقینی اسلام است. قرآن خود جامعه آن سانی را به تدبیر و تعلق در آیاتش فرا خوانده است و این دعوت را با نوعی سرزنش تلویحی درآمیخته است تا جایی برای هیچ گونه بهانه ای باقی نماند. قرآن کریم که برای هدایت انسان (بقره ۲) و حیات بخشیدن (انفال ۲۴) و تکامل او نازل شده است، کتابی کامل و جامع است. جامعیت قرآن به معنای اشمال آن بر رهنمودهایی است که در تکامل و تامین نیازهای انسان و سعادت همه جانبه و ابدی و هدایت معنوی او نقش اساسی دارد.

از تدبیر در آیات و روایات چنین بر می آید که در عین اینکه فهم بخشی از قرآن محتاج به مقدمات فهم، یا رجوع به اهل فهم می باشد؛ اما چنین نیست که هیچ کس نتواند همه قرآن را بفهمد. و ناروا است که تصور شود مراد خداوند از کلامش، مغایر با ظاهر قرآن باشد. اگر واقعاً قرآن نامفهوم بود، چگونه خداوند کسی را از عدم تدبیر در آن سرزنش می فرمود؟! زیرا امر به تدبیر قرآن در صورتی که نامفهوم باشد روا نیست، تا آن که عدم امتثال موجب توبیخ باشد. همچنین کتابی که تعبیر خودش «هدی للناس» و «هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ» است، اگر مفهوم نباشد چگونه می توان هادی و راهنمای باشد؟! (خسروی، ۱۳۹۲: ۱۶)

ادبیات و چهار چوب نظری تحقیق:

همانطور که در بخش مفاهیم به صورت اجمال مطرح گردید، مبتنی بر مبانی، مکاتب و گفتمان‌های مختلف پیرامون موضوع امنیت مباحث و نقطه نظرات فراوان و حتی بعضاً متناقض مطرح و مکتوب گردیده، لیکن به نظر نگارنده و با توجه به برداشتی که از مفهوم چار چوب نظری تحقیق متبادر است، « این مفهوم به اصول و قواعدی اشاره دارد که بینش و گرایش انسان‌ها مبتنی بر آن شکل گرفته و کنش‌ها و رفتارهای انسانی متأثر از آن بوقوع می پیوندد و در پژوهش به عنوان ملاک و راهنمای تحلیل مورد استفاده قرار می‌گیرد» و چنین به نظر می‌رسد، که مبتنی بر گفتمان اسلامی و با تأکید بر قرآن کریم و در نظر داشتن مبانی اسلام و بعد روحانی و نفخه الهی انسان موضوع امنیت مورد تحقیق قرار نگرفته است که به لحاظ تکلیفی بودن نظام اسلامی پرداختن به آن الزامی می باشد.

کما اینکه مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در این ارتباط فرمودند: نظام اسلامی، نظامی است بر پایه‌ی مبانی اسلام، هر جا که توانسته‌ایم وضع موجود و ساختار کنونی نظام خودمان را بر پایه‌ی اسلام قرار بدهیم، این خوب است، مطلوب است؛ هر جا نتوانستیم، سعی ما باید این باشد که آن را بر همان پایه و مبنای اسلامی قرار بدهیم؛ از او نباید تخطی کنیم. این هدف ماست... مبانی شما، عبودیت خداست، خدمت به بندگان خداست، دشمنی با دشمنان خداست، دشمنی با دشمنان

بندگان خداست؛ این‌هاست شعارهای ما. نظام جمهوری اسلامی نظامی است بر این پایه‌ها؛... (بیانات مقام معظم رهبری، سال ۱۳۸۷: ۱۲۸)

مبتنی بر این فرمایش، ضروری است که بدواً مطالبی پیرامون مبنای نظری (انسان‌شناسی، معرفت‌شناسی و هستی‌شناسی) در نگاه به عالم هستی و تعریف از واژه‌ها، پدیده‌ها و مفاهیم بر پایه‌ی مبانی اسلامی مطرح و در ثانی با احصاء اصول و قواعد ذی‌مدخل در تحلیل امنیت در گفتمان اسلامی نسبت به ارائه مدل مفهومی اقدام گردد.

انسان، بسته به میزان معرفتی که نسبت به ابعاد وجودیش پیدا می‌کند برای خود قیمت‌قائل بوده و به همان نسبت، اندیشه و انتخاب‌های او شکل گرفته و ضمن ارتباط اقدام به رفتاری نماید، ضروری است که بر اساس آموزه‌های دین مبین اسلام و در راستای معرفت‌نفس‌تلاش جدی نموده و با مبنا قرار دادن ویژگی‌های انسان کامل، پدیده‌ها، مفاهیم رویدادها و عالم هستی را نظاره‌گر باشیم. مبتنی بر این نگاه انسان موجودی مرکب از جسم و روح بوده و حقیقت انسان، روح اوست (نفسه الهی) و کمال و جاودانگی آدمی به کمال و بقای روح مربوط می‌شود. انسان فطرتی الهی داشته که قابل فعلیت یافتن و شکوفایی یا فراموش شدن است. انسان هم کرامت ذاتی دارد و هم می‌تواند کرامتی اکتسابی به دست آورد و این قابلیت را دارد که خلیفه خدا در روی زمین باشد. آفرینش انسان، هدفمند و در هماهنگی کامل با غایت هستی است. (انسان‌شناسی)

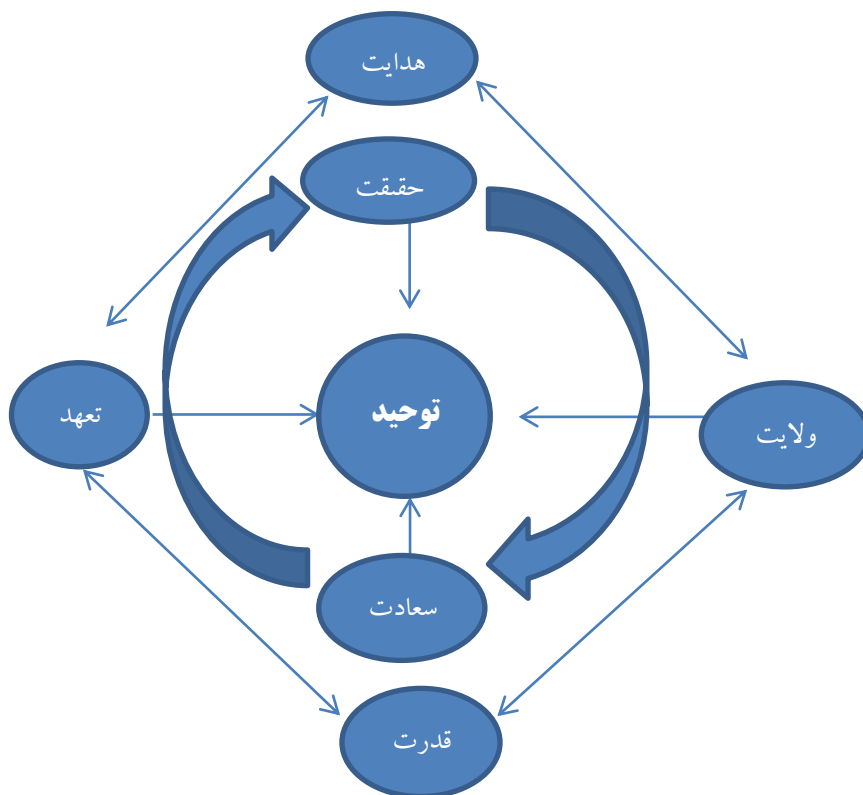
انسان نسبت به شناخت هستی و درک موقعیت خود و دیگران در هستی واجد توانایی لازم بوده و علم انسان دارای اقسام حقیقی و اعتباری می‌باشد و مراتب و سطوح مختلف دارد. آدمی منابع و ابزار شناخت متعددی در اختیار دارد (حس، تجربه، عقل و وحی) که مکمل یکدیگرند و برای شناخت منسجم و جامع واقعیات و حقایق جهان باید از همه آن‌ها بهره‌گرفته و نمیتوان از برخی به نفع دیگری دست برداشت. انسان هم در مقام نظر و هم در عرصه عمل، از توانایی تعقل (عقل ورزی)، که در شناخت حقیقت هستی و کسب سعادت جاوید نقش اساسی دارد، برخوردار است. البته شناخت آدمی با موانع و محدودیتهایی نیز همراه است و این معرفت علاوه بر حس، تجربه و عقل بر وحی تکیه داشته و اعتقاد به هویت مستقل عقل در درک حقایق (مستقلات عقلیه) دارد.

حق و باطل را، بدی و خوبی را، هدایت به خوبی ها و پرهیز از بدی ها را عقل می تواند تشخیص دهد لیکن قدرت بازدارندگی ندارد. عقل (استدلالی) نمی تواند همه مصالح و مفسد را درک کند (برخی را می فهمد) و خود عقل به این امر معترف است. عقل شرط لازم است ولی شرط کافی نمی باشد و با مرتبه عالی تر، یعنی وحی به کفایت می رسد، البته عقل است که وحی را، عصمت را و... را می فهمد. (معرفت شناسی)

در هستی شناسی نیز اعتقاد به ذات باری تعالی به عنوان مبدأ هستی و انسان (حی، قیوم، علیم)، اعتقاد به حاکمیت نظم و انضباط هوشمندانه در نظام خلقت و اعتقاد به اینکه نظام تکوین در مسیر تکامل و تعالی انسان قرار دارد و قلمرو هستی شناختی اسلام مکتب توحیدی، خداوند قادر و وحی را مبداء و خالق هستی و مدیر و مدبر می داند جهان بینی و حیانی بر این اصل که حاکمیت نظم و انضباط هوشمندانه در نظام خلقت از ناحیه پروردگار عالمیان است تأکید دارد. اندیشه توحیدی بر این باور است که جهان ماهیت از اوئی داشته و از خدا نشات گرفته و حرکت به سوی اوئی دارد و سرانجام هستی نیز به خدا ختم می شود (انا لله و انا الیه راجعون) و مبتنی بر این قاعده الهی و توحیدی، هر آنچه که در عالم هستی به انحاء و اشکال مختلف در قالب رویدادها، پدیده ها، مفاهیم، صحنه ها و... به ما عرضه می شوند، جملگی واجد قابلیت از خدائی و بسوی خدائی بودن را دارا بوده و توجه به مبدأ و معاد در فهم حقیقی آنها می بایستی مورد توجه قرار گیرد. (مبانی نظری تحول بنیادین، ۱۳۹۲: ۴۵-۸۷)

مبتنی بر موارد پیش گفته و با لحاظ بعد روحانی و اصالت وجودی انسان به عنوان موضوع له امنیت، و همچنین ضرورت در نظر داشتن ارکان و اصولی که در تحلیل امنیت در قرآن راهنما و ملاک عمل هستند، از قبیل: اصل توحید و تأثیر انحصاری و ویژه آن در انسجام و اطمینان، رکن حقیقت باوری و نقش آن در اعتدال و رضایت، اصل ولایت و کاربرد مهم آن در سلامت و ثبات، اصل سعادت و ویژگی های انحصاری آن در کرامت فردی، حقوق شهروندی و معنویت انسان ها و بالاخره رکن تعهد که با الزام دینی، عقلانی و ایجاد تعامل، به عنوان عامل انسجام بخش میان

اجزای مختلف جامعه اسلامی نقش آفرینی می نمایند و جملگی در گفتمان امنیتی اسلام متجلی هستند، مدل مفهومی به شرح ذیل قابل طرح و استناد می باشد. (افتخاری، ۱۳۹۲: ۱۶۲-۱۸۰)

نمودار شماره (۱) ساخت بندی همگرایانه گفتمان امنیتی اسلام

روش تحقیق:

روش «تحقیق موضوعی در قرآن» (رشد آموزش قرآن، ۱۳۸۹: ۶) انتخاب شده و نوع تحقیق توسعه ای - کاربردی با گردآوری اطلاعات در ابعاد نظری به صورت کتابخانه ای، اینترنتی و اسنادی و با بهره گیری از روایات ائمه معصومین (علیه السلام) و تفاسیر مرجع بوده که مورد تحلیل و نتیجه گیری قرار گرفته و در این ارتباط به لحاظ عربی بودن زبان قرآن، کلمات «امن» «سکینه» «سلام» «اطمینان» «خوف» و «حزن» را که هم معنا، مترادف و یا متضاد با واژه امنیت بوده و بر اساس معنایی که در معجم المفهرس های مشهور و معتبر در خصوص واژه امنیت مطرح شده

و بیشترین ارتباط معنایی را با این واژه داشته، انتخاب و مورد بررسی قرار داده شده، بدو آياتی را که این کلمات به صورت موضوعی در آن بکار رفته انتخاب و با دقت در معانی آن، ضمن کد گذاری و احصاء مؤلفه های امنیتی، نتیجه به عنوان برداشت و یافته اولیه و در غالب متن، تنظیم و در ثانی بمنظور درک معنایی مفهوم کلمات در سیاق آیات، آیات مزبور را در سیاق و رکوعات مربوطه مورد شناسایی و بررسی تکمیلی قرار داده و در این قسمت نیز نکات قابل توجه از سیاق آیات احصاء و ارائه شده، در مرحله بعد بمنظور شناخت چیرستی و دسته بندی نسبتاً مناسب تر از مفاهیم، ویژگی ها، آثار و روش تحصیل امنیت با مقایسه و تطبیق یافته های قبلی نسبت به جمع بندی مؤلفه ها و نکات قابل توجه تحت عنوان مؤلفه های ماهیتی و ساختاری امنیت اقدام و به لحاظ اینکه در جهان بینی اسلامی همه معرفت های تولید شده از سوی مرجعیت انسانی باید اعتبار خود را از منابع وحی و سنت الهی دریافت کنند، بمنظور اعتبار سنجی برداشتهای به عمل آمده از موضوع و سیاق (رکوعات) آیات، یافته های تحقیق را به روایات رسیده از ائمه معصومین علیهم السلام و تفاسیر مرجع (المیزان) عرضه داشته و در نهایت با تجزیه و تحلیل مؤلفه ها و نکات قابل توجه در موضوع و سیاق آیات نسبت به جدا سازی و تفکیک مؤلفه های مربوط به هریک از کدهای مربوطه اقدام و برهمان اساس جمع بندی نهائی به عمل آمده و در نهایت نتیجه حاصله بمنظور معرفت افزایی و توسعه دانش و استفاده کاربردی از نتایج آن در خدمت جامعه نخبگانی قرار می گیرد.

درک موضوعی امنیت در قرآن کریم:

نظر به لزوم شناسائی آیات مرتبط با موضوع امنیت، ابتدا کلمات «امن» «سکینه» «سلام» «اطمینان» «خوف» و «حزن» را با بهره گیری از «معجم المفهرس» بر قرآن عرضه نموده تا نشانی آياتی را که کلمه ی مورد نظر در آنها به کار رفته مشخص و در مرحله بعد ضمن دسته بندی آیات به ترتیب شماره ی سوره هایشان، از آخر به اول قرآن (مکی به مدنی) تنظیم و با دقت در معانی آن، نسبت به کد گذاری و احصاء نکات و مؤلفه های قابل توجه امنیتی اقدام گردید که در این رابطه ۳۶ آیه مورد شناسائی قرار گرفت و به لحاظ آنکه در دو سوره دو آیه پیاپی مطرح و در یک رکوع بودند

امنیت در گفتمان اسلامی با تأکید بر قرآن کریم ♦ ۵۹

نتیجه در ۳۴ دسته کلی تقسیم بندی گردید و در ثانی بمنظور درک موضوعی و معنایی آیات در سیاق آن، آیات مزبور را در سیاق و رکوعات مربوطه مورد شناسائی و بررسی تکمیلی قرار داده شد که از مجموع ۳۴ دسته آیات، تعداد ۳۲۸ آیه بررسی و نکات قابل توجه از سیاق آیات احصاء و ارائه شد، در مرحله بعد بمنظور پی بردن به چیستی و شناخت مناسب مفاهیم، ویژگی‌ها، آثار و روش تحصیل امنیت با مقایسه و تطبیق نتایج حاصله و جمع بندی مؤلفه‌ها و نکات قابل توجه، نسبت به تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش و جدا سازی و تفکیک مؤلفه‌های مربوطه اقدام شد. نکته قابل توجه آنکه، در عنوان مربوط به مؤلفه‌های امنیتی مؤلفه‌های ساخت، روش تحصیل و تقویت امنیت و همچنین ویژگی‌های ذاتی امنیت مورد توجه قرار گرفته که در کُد گذاری به عمل آمده به ترتیب تحت عناوینی از قبیل «مفهوم» «روش تحصیل» «آثار» و «ویژگی» امنیت از آن یاد شده است.

الف: جایگاه موضوعی امنیت در آیات: در این مرحله بمنظور شناسایی قلمرو موضوعی آیات، با مبنا قرار دادن کلمات انتخاب شده، آیات قرآن کریم مورد بررسی قرار گرفت و از مجموع ۳۶ آیه مرتبط با مبحث امنیت در جهت رسیدن به درک عمومی و اولیه از مفهوم امنیت با چیدمان آیات از انتها به ابتدای قرآن (از مکی به مدنی) و تعیین مؤلفه‌های امنیتی و کُد گذاری به شرح جدول ذیل اقدام گردید.

ردیف	شماره ی آیه - نام سوره - شماره ی سوره	کلمه به کار رفته در آیه	مؤلفه های امنیتی (ذاتی، ساختی، تقویتی)	کُد گذاری
۱	۳ و ۴، قریش، ۱۰۶	آمنهم و خوف	نعمت (رحیمیه)، ایمان، عبادت	ویژگی، مفهوم، روش، آثار
۲	۲۳، حشر، ۵۹	سلام، مومن	خداوند ایمنی دهنده (حسن الهی امن)	ویژگی، آثار
۳	۱۸، فتح، ۴۸	سکینه	ایمان، عمل صالح، نعمت (رحیمیه) پاداش الهی	ویژگی، روش، مفهوم، آثار
۴	۴، فتح، ۴۸	سکینه	ایمان، قدرت الهی (انحصاری)	ویژگی، مفهوم، روش
۵	۱۳، احقاف، ۴۶	خوف، حزن	پایداری در ایمان به الله، استقامت، استحقاق نعمت	روش، مفهوم، آثار
۶	۵۵، نور، ۲۴	خوف، امن	ایمان، عمل صالح، عدم شرک، پاداش خلافت	ویژگی، روش، مفهوم، آثار
۷	۱۱۲، طه، ۲۰	یخاف	عمل صالح، مومن،	مفهوم، روش، آثار

ردیف	شماره ی آیه- نام سوره - شماره ی سوره	کلمه به کار رفته در آیه	مؤلفه های امنیتی (ذاتی، ساختی، تقویتی)	کُدگذاری
۸	۱۱۲، نحل، ۱۶	امن، مطمئن، خوف	عدم کفران نعمت، عدم ناسپاسی	روش، مفهوم
۹	۴۶، حجر، ۱۵	سلام، آمین	تقوا، نعمت	ویژگی، مفهوم، روش، آثار
۱۰	۸۲، حجر، ۱۵	آمین	عدم تأثیر مستقل ثروت و ذخایر دنیایی در امکان نیل به امنیت	روش، مفهوم
۱۱	۲۸، رعد، ۱۳	تطمئن	ایمان، اطمینان قلب، ذکر خدا	روش، مفهوم، آثار
۱۲	۹۹، یوسف، ۱۲	آمین	ایمنی انحصاری خواست خداست (حتی اگر پیامبر و عزیز مصر باشد)	ویژگی
۱۳	۶۲، یونس، ۱۰	خوف، حزن	ولی و دوست خدا بودن	ویژگی، مفهوم، روش
۱۴	۱۵، یونس، ۱۰	اخاف	عدم انکار معاد، پیروی از وحی و عدم عصبیان	روش، مفهوم
۱۵	۲۶، توبه، ۹	سکینه	امنیت پاداش الهی، تأثیر بندگی خداوند در استحقاق بهره مندی از امنیت	ویژگی، مفهوم، روش، آثار
۱۶	۶، توبه، ۹	امن	لزوم برقراری تأمین جانی مشرکان برای شنیدن کلام خدا و تأثیر آن در امنیت	روش، مفهوم
۱۷	۳۵، اعراف، ۷	خوف، حزن	پیروی از رسولان الهی و اصلاح خویش	روش، مفهوم
۱۸	۱۲۷، انعام، ۶	سلام	آسایش و امنیت مؤمنان نیکوکار نزد خداوند است.	ویژگی
۱۹	۸۲، انعام، ۶	امن	ایمان خالص و عدم آلودگی آن به ظلم و ستم، پاداش الهی	ویژگی، مفهوم، روش، آثار
۲۰	۴۸، انعام، ۶	خوف، حزن	ایمان به رسالت و اصلاح نفس	مفهوم، روش
۲۱	۶۹، مائده، ۵	خوف، حزن	ایمان به خدا و روز قیامت، عمل صالح،	مفهوم، روش

ردیف	شماره ی آیه- نام سوره - شماره ی سوره	کلمه به کار رفته در آیه	مؤلفه های امنیتی (ذاتی، ساختی، تقویتی)	کُدگذاری
۲۲	۱۷۵، آل عمران، ۳	یخوف، تخافوهم	لزوم ترس از خداوند و عدم ترس و تبعیت از شیطان (شیطان از غیر خدا میترساند)	مفهوم، روش
۲۳	۱۷۰ و ۱۶۹، آل عمران، ۳	خوف، حزن	مومنان راستین به جهاد و شهدا	مفهوم، روش
۲۴	۱۳۹، آل عمران، ۳	حزن	ایمان عامل برتری و عدم حزن	مفهوم، روش، آثار
۲۵	۹۷، آل عمران، ۳	امنا	حصن الهی محل امن است	ویژگی
۲۶	۲۷۷، بقره، ۲	خوف، حزن	ایمان، اعمال صالح و نماز زکات، پاداش پروردگار	مفهوم، روش، آثار
۲۷	۲۷۴، بقره، ۲	خوف، حزن	انفاق در شب و روز و آشکار و پنهان	مفهوم، روش
۲۸	۲۶۲، بقره، ۲	خوف، حزن	انفاق در راه خدا، عدم منت، عدم آزار، پاداش الهی	مفهوم، روش، آثار
۲۹	۲۴۸، بقره، ۲	سکینه	ایمان	مفهوم
۳۰	۱۵۵، بقره، ۲	خوف	آزمایش الهی (خوف، گرسنگی، نقص اموال و نفوس و فرزندان)	ویژگی
۳۱	۱۲۶، بقره، ۲	امن	ایمان به خدا و روز قیامت، امنیت نعمت و پاداش الهی، کفر ضد امنیت	مفهوم، روش، ویژگی، آثار
۳۲	۱۱۲، بقره، ۲	خوف، حزن	تسلیم خدا بودن، نیکوکاری	مفهوم، روش
۳۳	۶۲، بقره، ۲	خوف، حزن	ایمان به خدا و روز قیامت، عمل صالح، پاداش الهی	مفهوم، روش، ویژگی، آثار
۳۴	۳۸، بقره، ۲	خوف، حزن	تبعیت از راهنمایان الهی	مفهوم، روش

جدول شماره (۱) جایگاه موضوعی امنیت در آیات

یافته های اولیه در این مرحله ، موید بار معنایی ویژه ای از موضوع امنیت بوده که به جهت مفهومی، روش تحصیل و همچنین آثار و ویژگی های امنیت واجد تازگی خاصی می باشد که در غالب مؤلفه های از قبیل: اینکه امنیت نعمت(رحیمیه) و حاصل ایمان و عبادت و بندگی بوده و خداوند ایمنی دهنده حقیقی است و امنیت ویژگی حصن الهی است ، امنیت پاداش الهی است ، با ایمان ، عمل صالح استحقاق نعمت (رحیمیه) حاصل می گردند ، قدرت الهی(انحصاری است) و پایداری در ایمان به الله و استقامت موجب استحقاق نعمت امنیت است ، ایمان ، عمل صالح ، عدم شرک موجب استحقاق پاداش خلافت است ، عمل صالح ، مومن بودن ، عدم کفران نعمت ، عدم ناسپاسی و تقوای الهی موجب برخورداری از نعمت امنیت هستند ، مستقل ثروت و ذخایر دنیایی در امکان نیل به امنیت تأثیر نداشته و ایمنی انحصاری خواست خداست(حتی اگر پیامبر و عزیز مصر باشد) ، ایمان ، اطمینان قلب ، ذکر خدا ، ولی و دوست خدا بودن ، عدم انکار معاد ، پیروی از وحی و عدم عصیان موجب برخورداری از امنیت هستند ، امنیت پاداش الهی و تأثیر بندگی خداوند در استحقاق بهره مندی از امنیت می باشد ، (حتی) لزوم برقراری تأمین جانی مشرکان برای شنیدن کلام خدا موجب امنیت است ، پیروی از رسولان الهی و اصلاح خویش باعث برخورداری از امنیت است ، آسایش و امنیت مؤمنان نیکوکار نزد خداوند است ، ایمان خالص و عدم آلودگی آن به ظلم و ستم موجب استحقاق برخورداری از پاداش نعمت الهی (امنیت و هدایت) است ، ایمان به خدا و روز قیامت، عمل صالح ، ایمان به رسالت و اصلاح نفس ولزوم ترس از خداوند و عدم ترس و تبعیت از شیطان (شیطان از غیر خدا میترساند) جملگی از موجبات برخورداری از امنیت هستند ، ایمان عامل برتری و عدم حزن بوده و مومنان راستین به جهاد و شهدا برخوردار از امنیت هستند ، و اینکه امنیت ویژگی حصن الهی و محل امن است ، ایمان ، اعمال صالح و نماز زکات از موجبات برخورداری از پاداش پروردگار(امنیت) هستند ، انفاق در شب و روز و آشکار و پنهان و انفاق در راه خدا و عدم منت و آزار نیز از موجبات برخورداری از پاداش الهی (امنیت) هستند ، امنیت از نشانه های ایمان و البته آزمایش الهی(خوف ، گرسنگی ، نقص اموال و نفوس و فرزندان) است. ایمان به خدا و روز قیامت، تسلیم خدا و نیکوکار

امنیت در گفتمان اسلامی با تأکید بر قرآن کریم ♦ ۶۳

بودن موجب پاداش الهی و برخورداری از نعمت امنیت و کفر ضد امنیت است و بالاخره اینکه ایمان به خدا و روز قیامت و تبعیت از راهنمای الهی از اعمال صالح بوده که پاداش الهی و همان امنیت را در پی دارد.

ب: جایگاه موضوعی امنیت در سیاق آیات: در این مرحله بمنظور شناسایی، گردآوری و تعیین جایگاه موضوعی سیاق آیات، با مبنا قرار دادن آیات موضوعی جدول قبل و همچنین تعیین آیات ابتدائی و انتهائی رکوعاتی که آیه در آن قرار گرفته و مشخص کردن تعداد آن، جمعاً از تعداد ۳۴ رکوع که تعداد ۳۲۸ آیه را به خود اختصاص می‌داد، همگی به لحاظ معنایی و با در نظر داشتن موضوع امنیت و از آخر به اول (مکی به مدنی) مورد بررسی قرار گرفته و ضمن احصاء نکات مهم قابل برداشت از رکوعات (مجموعه آیات) به نحوی اقدام شده که در نتیجه بحث درک کاملتری را از موضوع امنیت در سیاق آیات در پی داشت.

ردیف	شماره آیات ابتدائی و انتهائی سیاق (رکوع)	تعداد آیات هر سیاق	نکات قابل برداشت از رکوعات
۱	۱ الی ۴	۴ آیه	تأثیر ایمان و عبادت خداوند در رفع گرسنگی و ترس و اعطاء طعام و امنیت
۲	۱۸ الی ۲۴	۶ آیه	ایمنی دهنده حقیقی خداوند است، اوست خدای یکتا و سلطان مقتدر عالم، ایمنی بخش دل‌های هراسان،
۳	۱۸ الی ۲۶	۸ آیه	خدا از وفا و خلوص قلبی مومنان آگاه بوده و عمل نیک مومنان و خشنودی خداوند سبب نزول سکینه و آرامش است، خدا وقار و اطمینان خاطر بر رسول خود و بر مؤمنان نازل کرد
۴	۱ الی ۱۰	۱۰ آیه	اوست خدایی که سکینه و امنیت را در دل مؤمنین قرار می‌دهد، و سپاه قوای آسمان‌ها و زمین لشکر خداست
۵	۱۰ الی ۲۰	۱۱ آیه	پایداری و استقامت در ایمان به خدا سبب بهره مندی از امنیت بوده
۶	۵۱ الی ۵۷	۷ آیه	کامیابی و امنیت در گرو اطاعت از خدا و رسول و ترس از خدا و پروای از اوست. توحید و عدم شرک سبب حکمرانی روی زمین و بهره مندی از نعمت امنیت و آرامش است، و به همه آنان پس از خوف و اندیشه از دشمنان ایمنی کامل دهد
۷	۱۰۵ الی ۱۱۵	۱۱ آیه	امنیت نتیجه ایمان و عمل صالح بوده و هر کس اعمالش نیکو است و (به خدا هم) ایمان دارد از هیچ ستم و آسیبی بی‌مناک نخواهد بود.

ردیف	شماره آیات ابتدائی و انتهائی سیاق (رکوع)	تعداد آیات هر سیاق	نکات قابل بر داشت از رکوعات
۸	۱۱۱ الی ۱۱۹	۹ آیه	تأثیر ناسپاسی و کفران نعمت در سلب امنیت و خدا بر شما حکایت کرد و مثل آورد مثل شهری را که در آن امنیت کامل حکم فرما بود و اهلس در آسایش و اطمینان زندگی می کردند تا آنکه اهل آن شهر نعمت های خدا را کفران کردند، خدا هم به موجب آن کفران و معصیت طعم گرسنگی و بیمناکی را به آنها چشانید
۹	۸۰ الی ۹۹	۲۰ آیه	(عدم تأثیر مستقل ثروت و ذخایر دنیایی در امکان نیل به امنیت) به فراز کوه با همه ذخائر و ثروت از هلاک ایمن نگردیدند.
۱۰	۴۵ الی ۶۰	۱۶ آیه	ورود اهل تقوا به بهشت ابدی در حال سلامت و امنیت
۱۱	۲۷ الی ۳۷	۱۱ آیه	آنها که به خدا ایمان آورده و دل هایشان به یاد خدا آرام می گیرد، آگاه شوید که تنها یاد خدا آرام بخش دل هاست و سرانجام کافران آتش دوزخ است
۱۲	۹۴ الی ۱۰۴	۱۱ آیه	تضمین امنیت حقیقی وابسته به خواست خداوند بوده، حتی اگر پیامبر و عزیز مصر (از بستگان شما) باشند،
۱۳	۶۱ الی ۷۰	۱۰ آیه	عالم محضر خداست، و هیچ چیز به وزن ذره ای در همه زمین و آسمان از خدای تو پنهان نیست، تأثیر دوست داری خداوند در بهره مندی از امنیت
۱۴	۱۱ الی ۲۰	۱۰ آیه	لزوم پیروی از وحی و عدم عصیان به احکام الهی، حتی از سوی رسول خدا به دلیل ایجاد نا امنی تأکید شده
۱۵	۲۵ الی ۲۹	۵ آیه	یاری خداوند و خدا وقار و سکینه خود را بر رسول خود و بر مؤمنان نازل فرمود، تأثیر بندگی در استحقاق برخورداری امنیت،
۱۶	۱ الی ۶	۶ آیه	لزوم بیزاری از مشرکان و البته در صورت پناه آوردن، برقراری تأمین جانی آنان برای شنیدن کلام خدا و تأثیر آن در نیل به امنیت
۱۷	۳۲ الی ۳۹	۸ آیه	نعمت ها در دنیا برای اهل ایمان است، هر که تقوا پیشه کرد و به کار شایسته شناخت هیچ ترس و اندوهی بر آنها نخواهد بود. پیروی از رسولان الهی و اصلاح خویش در بهره مندی از امنیت تأثیر گذار بوده و هیچ ترس و اندوهی بر آنها نخواهد بود،
۱۸	۱۲۲ الی ۱۲۹	۸ آیه	آسایش و امنیت مؤمنان نیکوکار نزد خداوند است.
۱۹	۷۱ الی ۸۲	۱۲ آیه	هدایت الهی سبب عدم ترس از غیر او و استحقاق برخورداری از ایمنی می شود، سرچشمه ای آرامش خداوند بوده و آسایش و امنیت انسان در سایه ایمان خالص و عدم آلودگی آن به ظلم و ستم حاصل شده و حقیقتاً هدایت می شوند
۲۰	۴۲ الی ۵۰	۸ آیه	هر کس ایمان آورد و کار شایسته کرد هرگز بر آنان بیمی نیست و ابدأ اندوهگین نخواهند بود. تأثیر ایمان به رسالت و اصلاح نفس و ایمان و عمل صالح در امنیت
۲۱	۶۷ الی ۷۷	۱۱ آیه	ارزش حقیقی انسان ها به تبعیت از کتاب الهی است، هر کس به خدا و روز قیامت ایمان آورد و نیکوکار شود هرگز آنان را ترسی و اندوهی نخواهد بود، انحصاری بودن قدرت در معبود (لا مؤثر فی الوجود الا الله) و پوشالی بودن قدرتهای غیر الهی

ردیف	شماره آیات ابتدائی و انتهائی سیاق (رکوع)	تعداد آیات هر سیاق	نکات قابل بر داشت از رکوعات
۲۲	۱۷۲ الی ۱۸۰	۸ آیه	فقط شیطان است که مومنان را از شرک پیشگان می ترساند ، اگر راستی مومن هستید از آنان نترسید و از عذاب من بترسید ، تأثیر ایمان و پیروی از رضای خداوند در امنیت ، لزوم ترس از خداوند و عدم ترس و تبعیت از شیطان برای بهره مندی از نعمت امنیت،
۲۳	۱۵۶ الی ۱۷۱	۱۵ آیه	مرگ و حیات در دست خداست و مردن در راه خدا قطعاً با آموزش توام بوده و این آموزش از اموال اندوخته شده بهتر است، اگر خدا یاری کند هیچکس بر شما چیره نمی شود، پیامبر در امت نعمت الهی ، آسیب های وارده به شما به اذن خداست تامومنان و منافقان مشخص شوند، مجاهدان و مومنان ادامه دهنده راه شهدا اند و از نعمت امنیت بهره مندند و خداوند اجرشان را ضایع نمی کند
۲۴	۱۳۰ الی ۱۴۳	۱۴ آیه	ایمان عامل برتری و عدم سستی در تصمیم و حزن ، آزمون الهی ، گرایش به حق دلیل پیروزی مدام بر دشمن نیست ، خالص کردن از کفر، شرک و نفاق ، ستمکار
۲۵	۹۲ الی ۱۰۱	۱۱ آیه	لازمه رسیدن به نیکی انفاق آنچه که دوست داری است ، پاداش انفاق نزد خداست ، خانه خدا (حصن الهی) مایه هدایت و محل امن است،
۲۶	۲۷۴ الی ۲۸۳	۱۰ آیه	تأثیر انفاق خالصانه در استحقاق پاداش الهی و نیل به امنیت و دوری از خوف و حزن ، حرام بودن ربا و عدم دوستی خداوند با آنان ، تأثیر ایمان و عمل صالح (نماز، زکات و...) در نیل به امنیت و دوری از خوف و حزن
۲۷	۲۷۴ الی ۲۸۳	۱۰ آیه	تأثیر انفاق خالصانه در استحقاق پاداش الهی و نیل به امنیت و دوری از خوف و حزن ، حرام بودن ربا و عدم دوستی خداوند با آنان ، تأثیر ایمان و عمل صالح (نماز، زکات و...) در نیل به امنیت و دوری از خوف و حزن
۲۸	۲۶۱ الی ۲۶۶	۶ آیه	تأثیر انفاق خالصانه در استحقاق بهره مندی از امنیت و عدم خوف و حزن ،
۲۹	۲۴۳ الی ۲۴۸	۶ آیه	صندوق معهود (آرامش) ، ایمان، عدم تبعیت از فرمانروای الهی
۳۰	۱۵۳ الی ۱۶۷	۱۵ آیه	صبر و نماز ، شهیدان زنده اند ، استرجاع ، آزمایش الهی (خوف ، گرسنگی ، نقص اموال و نفوس و فرزندان) ، اطاعت از خدا ، عدم کتمان حق و شرک
۳۱	۱۲۲ الی ۱۲۹	۸ آیه	ارتباط امنیت با ایمان به خدا و روز قیامت و اینکه امنیت نعمت و پاداش الهی و ما به ازای ایمان بوده و کفر ضد امنیت است،
۳۲	۱۰۴ الی ۱۱۲	۹ آیه	احترام پیامبر و عدم کفر، تنها فرمانروای آسمان و زمین خداوند است، نماز و زکات ، تسلیم خدا بودن ، نیکوکاری
۳۳	۶۲ الی ۷۱	۱۰ آیه	تأثیر ایمان به خدا و روز قیامت و عمل صالح در برخورداری از پاداش الهی و دوری از خوف و حزن ،
۳۴	۱ الی ۴	۴ آیه	این رکوع مربوط به قصه خلقت حضرت آدم ، سجده ملائکه و استنکاف ابلیس از سجده، آرام گرفتن و امنیت آدم و جفتش در بهشت ، لغزش آنها بواسطه وسوسه شیطان و آمدن به زمین ، تأکید بر پیروی از هادیان الهی برای برخورداری از امنیت وعدم ترس و حزن و در نهایت گرفتار آتش جهنم شدن بواسطه کفر می باشد

جدول شماره (۲) جایگاه موضوعی امنیت در سیاق آیات

یافته های این مرحله نیز که با نگاه موضوعی به معنایی سیاق (رکوعات) آیات و احصاء نکات قابل توجه به دست آمد، به نحو چشمگیری هم موید مؤلفه های مطرح شده در جدول قبلی بود و هم اینکه درک جدید و تکمیلی را از آن مؤلفه ها حاصل نمود که نقش ارزشمند و مهمی در معرفت به چیستی و برداشت صحیح از مفهوم، ویژگی، آثار و روش تحصیل امنیت ارائه می کنند که حقیقتاً قابل اعتناء و توجه جدی هستند، نکاتی از قبیل: اینکه ایمان و عبادت خداوند در رفع گرسنگی و ترس و اعطاء طعام و برخورداری از امنیت مؤثر هستند و ایمنی دهنده حقیقی خداوند بوده و تنها فرمانروای آسمان و زمین او است، اوست خدای یکتا و سلطان مقتدر عالم و ایمنی بخش دل های هراسان، خداوند از وفا و خلوص قلبی مومنان آگاه بوده و عمل نیک مومنان موجب خشنودی خداوند و سبب نزول سکینه و آرامش است، خداوند است که وقار و اطمینان خاطر را بر رسول خود و بر مؤمنان نازل کرده و اوست خدایی که سکینه و امنیت را در دل مومنین قرار می دهد، سپاه قوای آسمانها و زمین لشکر خداست و ورود اهل تقوا به بهشت ابدی در حال سلامت و امنیت، وعده الهی و حتمی است، پایداری و استقامت در ایمان به خدا سبب بهره مندی از امنیت و کامیابی حقیقی بوده و در گرو اطاعت از خدا و رسول و ترس از خدا و پروای از اوست. توحید و عدم شرک سبب حکمرانی روی زمین و بهره مندی از نعمت امنیت و آرامش است، و به همه آنان پس از خوف و اندیشه از دشمنان ایمنی کامل داده خواهد شد، امنیت نتیجه ایمان و عمل صالح بوده و هر کس اعمالش نیکوست و به خدا هم ایمان دارد از هیچ ستم و آسیبی بیمناک نخواهد بود، تأثیر ناسپاسی و کفران نعمت در سلب امنیت جدی بوده و خداوند بر شما حکایت کرد و مثل آورد، مثل شهری را که در آن امنیت کامل حکم فرما بود و اهلش در آسایش و اطمینان زندگی می کردند تا آنکه اهل آن شهر نعمت ها خدا را کفران کردند، خدا هم به موجب آن کفران و معصیت طعم گرسنگی و بیمناکی را به آنها چشانید و بدانید که مستقل ثروت و ذخایر دنیایی در امکان نیل به امنیت بی تأثیر بوده و رفتن به فراز کوه با همه ذخائر و ثروت شما را از هلاک ایمن نگرداند، آنها که به خدا ایمان آوردند، دلهاشان به یاد خدا آرام می گیرد، آگاه شوید که تنها یاد خدا آرام بخش دل ها است و سرانجام کافران آتش دوزخ است، تضمین امنیت حقیقی

وابسته به خواست و اراده خداوند است (حتی اگر پیامبر و عزیز مصر از بستگان شما باشند)، عالم محضر خداست، و هیچ چیز به وزن ذره‌ای در همه زمین و آسمان از خدای تو پنهان نیست، دوست داری خداوند در بهره مندی از امنیت حقیقی مؤثر است، و لزوم پیروی کامل از وحی و عدم عصیان به احکام الهی، حتی از سوی رسول خدا به دلیل ایجاد نا امنی تأکید شده است و البته یاری خداوند حتمی بوده و خدا وقار و سکینه خود را بر رسول خود و بر مؤمنان نازل فرمود، و این است تأثیر بندگی در استحقاق برخوردارگی از امنیت، و البته بر بیزاری از مشرکان نیز تأکید شده و در صورت پناه آوردن برای شنیدن کلام خدا، برقراری تأمین جانی آنان لازم بوده که این نیز در نیل به امنیت شما مؤثر است.

آگاه باشید که نعمت‌ها در دنیا برای اهل ایمان است، هر که تقوا پیشه کرده و به کار شایسته شتافت، هیچ ترس و اندوهی بر آنها نخواهد بود. پیروی از رسولان الهی و اصلاح خویش در بهره مندی از امنیت تأثیر گذار بوده و هیچ ترس و اندوهی بر آنها نخواهد بود و تضمین آسایش و امنیت مؤمنان نیکوکار نزد خداوند است.

هدایت الهی سبب عدم ترس از غیر او و استحقاق برخوردارگی از ایمنی است، سرچشمه‌ی آرامش خداوند بوده و آسایش و امنیت انسان در سایه ایمان خالص و عدم آلودگی آن به ظلم و ستم حاصل شده و حقیقتاً هدایت می‌شوند، هر کس ایمان آورد و کار شایسته کرد هرگز بر آنان بیمی نیست و ابداً اندوهگین نخواهند بود. و این است تأثیر ایمان به رسالت و اصلاح نفس و ایمان و عمل صالح در نیل به امنیت حقیقی، و البته ارزش حقیقی انسان‌ها به تبعیت از کتاب الهی بوده و هرکس به خدا و روز قیامت ایمان آورده و نیکوکار شود، هرگز آنان را ترسی و اندوهی نخواهد بود، و انحصاری بودن قدرت در معبود (لا مؤثر فی الوجود الا الله) و پوشالی بودن قدرتهای غیر الهی تحقق این مهم را تضمین می‌کند.

بدانید و آگاه باشید که فقط شیطان است که مومنان را از شرک پیشگان می‌ترساند، اگر برآستی مومن هستی، از آنان ترسید و از عذاب من بترسید، و البته که تأثیر ایمان و پیروی از رضای خداوند در بهره مندی از امنیت و لزوم ترس از خداوند و عدم ترس و تبعیت از شیطان برای بهره مندی از نعمت امنیت جدی است. مرگ و حیات در دست خداست و مردن در راه خدا قطعاً با آموزش توام بوده و این آموزش از اموال اندوخته شده بهتر است، اگر خدا یاری کند هیچکس بر

شما چیره نمی‌شود، وجود پیامبر در امت نعمت الهی بوده و آسیب‌های وارده به شما به اذن خداست تا از این طریق مومنان و منافقان مشخص شوند و مجاهدان و مومنان ادامه دهنده راه شهدا همانانند که از نعمت امنیت بهره مند بوده و خداوند اجرشان را ضایع نمی‌کند. آگاه باش که لازمه رسیدن به نیکی انفاق آنچه که دوست داری است و پاداش انفاق نزد خداست، انفاق خالصانه در استحقاق پاداش الهی و بهره مندی از امنیت و عدم خوف و حزن مؤثر بوده و خانه خدا (حصن الهی) مایه ی هدایت و محل امن است، حرام بودن ربا و عدم دوستی خداوند با ربا خواران، و ایمان و عمل صالح (نماز، زکات و...) در نیل به امنیت و دوری از خوف و حزن تأثیر دارد.

و بالاخره اینکه ایمان به خدا و روز قیامت با امنیت ارتباط مستقیم داشته و امنیت نعمت و پاداش الهی و ما به ازای ایمان و عمل صالح است و کفر و ظلم ضد امنیت هستند و لازمه جبران لغزش حضرت آدم بواسطه پذیرش وسوسه شیطان و آمدن به زمین، توجه و تأکید بر پیروی از هادیان الهی برای برخورداری از امنیت و عدم ترس و حزن می باشد.

ج: تطبیق و ادغام یافته ها و ارائه مستندات : همانطور که در بخش جایگاه موضوعی سیاق آیات مطرح شد، نکات قابل توجهی که در بررسی معنائی ۳۲۸ آیه حاصل آمد به نحو چشمگیری موید و مکمل مؤلفه های معنای آیات موضوعی بوده و چنین می توان گفت که همه نکات قابل توجه حاصله از سیاق آیات، جملگی مؤلفه ها را تأیید و تکمیل نموده و علاوه بر آن نقش ارزشمند و مؤثری در برداشت کاملتر از چیستی و مفهوم، ویژگی، آثار و روش تحصیل امنیت را فراهم نموده اند که نتیجه این تطبیق و ادغام تحت عنوان مؤلفه های ماهیتی و ساختاری امنیت، به انضمام مستندات روایی و تفاسیر مرجع (ترجمه تفسیر المیزان) که مؤثر در اعتبار سنجی هستند در جدول ذیل ارائه می گردند.

ردیف	مؤلفه های ماهیتی و ساختاری امنیت	مستندات روایی و تفسیری (ترجمه تفسیرالمیزان)
۱	ایمان و عبادت خداوند، نعمت (رحیمیه)	علی (علیه السلام) در نهج البلاغه، خطبه ۱۳۲ بند ۲ و در جلد ۲۰ ص ۶۳۱ ترجمه تفسیر المیزان به اجرای تکلیف الهی، اصلاح در حکومت، نعمت بودن، لزوم پرستش خداوند اشاره شده

ردیف	مؤلفه های ماهیتی و ساختاری امنیت	مستندات روایی و تفسیری (ترجمه تفسیرالمیزان)
۲	ایمنی دهنده حقیقی و ایمنی بخش دل‌های هراسان، خداوند،	پیامبر اسلام (صل الله علیه و آله و سلم) در نهج الفصاحه ص ۱۹۳ و در ج ۱۹ ص ۳۸۲ ترجمه تفسیر المیزان به ترس از خدا، مؤمن و ایمنی دهنده بودن او
۳	خلوص، عمل نیک و خشنودی خداوند، نزول سکینه و آرامش ایمان، عمل صالح، نعمت (رحیمیه) پاداش الهی	ترجمه تفسیر المیزان ج ۱۸ ص ۴۲۴ نزول سکینه
۴	نزول سکینه و امنیت، ایمان، قدرت الهی (انحصاری)	ترجمه تفسیر المیزان ج ۱۸ ص ۳۸۷ سکینت، آرامش و سکون نفس و ثبات و اطمینان، ایمان، نزول سکینت.
۵	پایداری، استقامت، ایمان، استحقاق، بهره مندی	ترجمه تفسیر المیزان ج ۱۸ ص ۲۹۹ انحصار ربوبیت در خدا، استقامت، عدم خوف و حزن
۶	اطاعت از خدا و رسول، ترس از خدا و پروای از او توحید و عدم شرک، حکمرانی، بهره مندی، نعمت ایمان، عمل صالح، عدم شرک، پاداش خلافت	نهج البلاغه، ترجمه: مرحوم دشتی، خطبه ۱۴۷، بند ۱۱، ص ۲۰۰ امنیت و سلامت دو نعمت، میوه ایمان، خداوند را پناه و ملجأ دانستن، امام موسی بن جعفر (علیه السلام). (کلینی، «اصول کافی» ص ۲۸۰) بیم و پروا از خدا، اعتقاد به توحید و یگانگی خداوند، مایه امنیت دنیا و آخرت
۷	ایمان و عمل صالح، اعمالش نیکو،	تقوا، مشقت و ریاضت. (نهج البلاغه نامه ۴۵ قسمت آخر بند ۷)
۸	عدم ناسپاسی و کفران نعمت، نعمت، عذاب	ترجمه المیزان، ج ۱۵، ص: ۲۰۹ مؤمن، عمل صالح، عبادت، عدم شرک
۹	تقوا، سلامت	ترجمه تفسیر المیزان ج ۱۲، ص ۲۴۱ سلامت. و تفسیر نمونه ج ۲، ص ۵۳۴ نعمت «سلامت» و «امنیت»
۱۰	مستقل ثروت و ذخایر دنیایی،	ترجمه تفسیر المیزان ج ۱۲، ص ۲۷۴ سکونت در کوه‌ها و غارها، عدم ایمن از حوادث زمینی و آسمانی
۱۱	ایمان به خدا، یاد خدا	ترجمه تفسیر المیزان ج ۱۱، ص ۴۸۳ ایمان و اطمینان قلبی، ذکر خدا، عبد خدا بودن، عنایت و عطیه الهی،

ردیف	مؤلفه های ماهیتی و ساختاری امنیت	مستندات روایی و تفسیری (ترجمه تفسیرالمیزان)
۱۲	ایمنی انحصاری خواست خداست	ترجمه تفسیر المیزان ج ۱۱، ص ۳۳۶ در جمله "إِنْ شَاءَ اللَّهُ آمِينَ" موافقت مشیت الهی ، توحید خالص
۱۳	عالم محضر خداست ، دوست داری خداوند	امام صادق (علیه السلام) می فرماید: (اینترت- پایگاه خبری تحلیلی حضرت امام خمینی (رحمت الله علیه) پیروان قائم بودن ، منتظران ظهور ، اطاعت ، اولیای الهی ترجمه المیزان، ج ۱۰، ص: ۱۳۰ بنده مؤمن
۱۴	پیروی از وحی ، عدم عصیان به احکام الهی ، عدم انکار معاد	مؤمن ، بیم از خدا. (کلینی، «اصول کافی» ص ۲۸۰) امام موسی بن جعفر (علیه السلام)، اعتقاد به توحید ، مایه امنیت دنیا و آخرت. (مجلسی، (علامه) محمدباقر، «بحارالانوار»، ج ۹۳، ص ۲۰۳)
۱۵	یاری خداوند ، نزول سکینه، بندگی ، استحقاق ، پاداش الهی	ترجمه تفسیر المیزان ج ۱۸ ص ۳۸۷ سکینت، اطمینان ، ایمان ، نزول سکینت ، تقوی ، پرهیز از محرمات الهی ، خدای تعالی در کتاب مجیدش. دادن سکینت را طوری بخود نسبت می دهد که از آن یک نوع اختصاص فهمیده می شود، مانند دادن روح .
۱۶	بیزاری از مشرکان ، تأمین جانی آنان برای شنیدن کلام خدا	ترجمه تفسیر المیزان ج ۹ ص ۲۰۵ پناه دادن ، بشنوند کلام خدا را ، راه ضلالت به سوی رشد ، و از بدبختی شرک بسوی سعادت توحید بکشاند
۱۷	نعمت ها در دنیا برای اهل ایمان ، تقوا ، پیروی از رسولان الهی و اصلاح خویش	نهج البلاغه : تقوا، مشقت و ریاضت. (نهج البلاغه نامه ۴۵ قسمت آخر بند ۷) ترجمه تفسیر المیزان ج ۸ ، ص ۱۰۷ پیروی از انبیا ، متابعت از وحی
۱۸	آسایش و امنیت مؤمنان نیکوکار نزد خداوند است.	ترجمه المیزان، ج ۷، ص: ۴۷۶ سلام ، عِنْدَ رَبِّهِمْ" ، اولیای خدا ، دار السلام ، مالکیت خداوند

ردیف	مؤلفه های ماهیتی و ساختاری امنیت	مستندات روایی و تفسیری (ترجمه تفسیرالمیزان)
۱۹	هدایت الهی ، استحقاق ، ایمان خالص، عدم آلودگی به ظلم و ستم	بیم از خدا. (کلینی، «اصول کافی»ص ۲۸۰) امام موسی بن جعفر(علیه السلام) ، اعتقاد به توحید (مجلسی، (علامه) محمداقفر، «بحارالانوار»، ج ۹۳، ص ۲۰۳، (ترجمه المیزان، ج ۷، ص: ۲۷۹ "امن" و "اهتداء" ، ایمان ، عدم ظلم
۲۰	ایمان ، کار شایسته ، ایمان به رسالت و اصلاح نفس و ایمان و عمل صالح	ترجمه المیزان، ج ۷، ص: ۱۳۴ ماییم که عذاب را نازل می نماییم، ایمان و عمل صالح ، خروج از عبودیت، عذاب.
۲۱	تبعیت از کتاب الهی ، ایمان به خدا و روز قیامت ، نیکوکار ، عمل صالح ، انحصاری بودن قدرت در معبود پوشالی بودن قدرتهای غیر الهی	ترجمه تفسیر المیزان ج ۹ ص ۳۰۱ دادن سکینت اختصاص مانند دادن روح سکینت خودش را بر رسولش و بر مؤمنین نازل کرد" ترجمه المیزان، ج ۶، ص: ۹۷ ایمان به خدا و روز جزا و عمل صالح
۲۲	شیطان ، مومنان ، شرک پیشگان ، ترس از خداوند ، عدم ترس و تبعیت از شیطان ، نعمت امنیت،	بیم از خدا و پروا(کلینی، «اصول کافی»ص ۲۸۰) امام موسی بن جعفر(علیه السلام) ، توحید. (مجلسی، (علامه) محمداقفر، «بحارالانوار»، ج ۹۳، ص ۲۰۳.)
۲۳	مرگ و حیات در دست خداست ، مردن در راه خدا ، یاری خدا،عدم چیره غیر ، آسیب به اذن خداست نعمت	ترجمه المیزان، ج ۴، ص:۹۵ اجر مؤمنین ، رزق ، رزق نعمتی و فضلی از خدا است، نعمت و فضل نه خوفی دارند و نه حزنی.
۲۴	ایمان ، عدم سستی در تصمیم ، آزمون الهی ، گرایش به حق ،خالص کردن از کفر، شرک و نفاق ، ستمکار	ترجمه المیزان، ج ۴، ص: ۳۹ وهن، ضعف مسلمین از حیث عزم و اهتمام بر اقامه دین و بر قتال با دشمنان ، حزن به معنای اندوه
۲۵	انفاق ، پاداش انفاق نزد خداست ، خانه خدا (حصن الهی) مایه هدایت و محل امن است،	قال رسول الله: (ابنترنت ، سایت تبیان) توحید «لا اله الا الله» دژ و حصن جای دیگر می فرمایند: (ابنترنت - پایگاه خبری تحلیلی حضرت امام خمینی (رحمت الله علیه)) کلمه توحید دژ و حصار محکم من است.
۲۶	انفاق خالصانه ، استحقاق ، پاداش الهی ، ربا و عدم دوستی خداوند ، ایمان و عمل صالح(نماز، زکات و...)	ترجمه المیزان، ج ۲، ص: ۶۱۸ عمل برای خدا و رضایت او امام صادق (علیه السلام) روایت آورده که فرمود: رسول خدا (صل الله علیه و آله و سلم) احسان ، رنجاندن
۲۷		ترجمه المیزان، ج ۲، ص: ۶۱۶ مؤمن عمل نیک صحت ایمانش
۲۸	انفاق خالصانه ، استحقاق ، بهره مندی	ترجمه المیزان، ج ۲، ص: ۵۹۷ "من" منت نهادن " اذی" به معنای ضرر فوری و یا ضرر اندک است،

ردیف	مؤلفه های ماهیتی و ساختاری امنیت	مستندات روایی و تفسیری (ترجمه تفسیرالمیزان)
۲۹	ایمان، عدم تبعیت از فرمانروای الهی	ترجمه تفسیر المیزان ج ۲، ص ۴۳۸ سکینه ، ایمان کامل ، مواهب بزرگ ، توبه ، رجوع ، برگشتن از راه شیطان به سوی خدا
۳۰	صبر ، و نماز ، شهید ، استرجاع ، آزمایش الهی ، اطاعت از خدا ، عدم کتمان حق و شرک	ترجمه تفسیر المیزان ج ۱، ص ۵۳۱ آزمایشی ، صبر ، نماز ، طرز فکر صحیح ، ایمان
۳۱	ایمان به خدا و روز قیامت ، نعمت و پاداش الهی ، ما به ازای ایمان ، کفر دشمن خدا	ترجمه تفسیر المیزان ج ۱، ص ۴۲۵ درخواست ابراهیم ع ، امنیت اهل مکه و رزق ارزانی دشمن خدا
۳۲	احترام پیامبر ، عدم کفر، تنها فرمانروای آسمان و زمین خداوند است، نماز و زکات ، تسلیم خدا بودن ، نیکوکاری	ترجمه تفسیر المیزان ج ۱، ص ۳۸۹ ایمان ، تسلیم شدن در برابر خداست و عمل صالح
۳۳	ایمان به خدا و روز قیامت و عمل صالح ، پاداش الهی	ترجمه تفسیر المیزان ج ۱، ص ۲۹۳ عبودیت ، شرک ، حقیقت ایمان .
۳۴	لغزش ، وسوسه شیطان ، پیروی از هادیان الهی کفر	ترجمه تفسیر المیزان ج ۱، ص ۲۰۶ هبوط ، هدایت ، عبودیت خود

جدول شماره (۳) تطبیق و ادغام یافته ها و ارائه مستندات

تجزیه و تحلیل کیفی یافته های تحقیق:

نظر به نتایج حاصله در قلمرو موضوعی معنای آیات و سیاق آن ، مرتبط با موضوع امنیت که ذکر آن آمد ، در این قسمت لازم است که مبتنی بر برداشت حاصله که در غالب مؤلفه ها و نکات قابل برداشت از رکوعات در دو بخش قبلی عنوان شد در خصوص تعیین تکلیف قلمرو موضوعی هریک از مفاهیم ، ویژگی ها ، آثار و روش تحصیل امنیت به صورت تفکیکی اقدام گردد.

(۱) مفهوم امنیت :

مبتنی بر مفهوم و منطوق آیات و درک موضوعی که از سیاق و رکوعات آن حاصل شده ، مؤلفه های شناخته شدند که به صورت ذاتی، ایجابی و سلبی در فهم ، بهره مندی و تقویت امنیت موثرند که در ذیل به شرح آن پرداخته می شود.

مؤلفه های ذاتی : منظور مؤلفه های هستند که مبین ماهیت و ذات امنیت است ، از قبیل اینکه : امنیت ویژگی حصن الهی است ، خداوند ایمنی دهنده حقیقی است ، امنیت پاداش الهی است ، قدرت الهی در اعطاء امنیت انحصاری است ، مستقل ثروت و ذخایر دنیایی (مادی) در امکان نیل

به امنیت تأثیر ندارند ، ایمنی انحصاری خواست خداست (حتی اگر پیامبر و عزیز مصر باشد) ، آسایش و امنیت مؤمنان نیکوکار نزد خداوند است ، امنیت ویژگی حصن الهی و محل امن است و بالاخره اینکه امنیت از نشانه های ایمان و البته آزمایش الهی (خوف ، گرسنگی ، نقص اموال و نفوس و فرزندان) است.

مؤلفه های ایجابی : منظور مؤلفه های هستند که مؤثر در ساخت ، بهره مندی و تقویت امنیت هستند ، از قبیل: امنیت حاصل ایمان و عبادت است ، با ایمان ، عمل صالح استحقاق نعمت (رحیمیه) و پاداش خلافت حاصل می گردند ، پایداری در ایمان به الله و استقامت موجب استحقاق نعمت امنیت است ، مومن بودن و تقوا موجب برخورداری از نعمت امنیت هستند ، اطمینان قلب ، ذکر خدا ، ولی و دوست خدا بودن ، پیروی از وحی موجب برخورداری از امنیت هستند ، (حتی) لزوم برقراری تأمین جانی مشرکان برای شنیدن کلام خدا موجب امنیت است ، پیروی از رسولان الهی و اصلاح خویش باعث برخورداری از امنیت است ، ایمان خالص موجب استحقاق برخورداری از پاداش نعمت الهی (امنیت و هدایت) است ، ایمان به خدا و روز قیامت ، ایمان به رسالت و اصلاح نفس و لزوم ترس از خداوند و عدم ترس و تبعیت از شیطان (شیطان از غیر خدا میترساند) جملگی از موجبات برخورداری از امنیت هستند ، ایمان عامل برتری و عدم حزن بوده و مؤمنان راستین به جهاد و شهدا برخوردار از امنیت هستند ، ایمان ، اعمال صالح و نماز زکات از موجبات برخورداری از پاداش پروردگار (امنیت) هستند ، انفاق در شب و روز و آشکار و پنهان و انفاق در راه خدا نیز از موجبات برخورداری از پاداش الهی (امنیت) هستند ، تسلیم خدا بودن و نیکوکاری موجب پاداش الهی و برخورداری از نعمت امنیت است و بالاخره اینکه تبعیت از راهنمای الهی از اعمال صالح بوده که پاداش الهی و همان امنیت را در پی دارد.

مؤلفه های سلبی : منظور مؤلفه های هستند که ضد امنیت بوده و وجودشان در انسان نا امنی ایجاد می نمایند ، از قبیل: شرک ، کفران نعمت ، ناسپاسی ، انکار معاد ، عصبان ، آلودگی ایمان به ظلم و ستم ، و منت و آزار در انفاق از موجبات عدم برخورداری از نعمت امنیت و هدایت بوده و خلاصه آنکه شرک و کفر ضد امنیت هستند.

(لازم به ذکر است که عمق بخشی در معرفت به مؤلفه های سلبی بهترین راه برای تهدید شناسی مبتنی بر مبانی اسلامی با تأکید بر قرآن بوده که می تواند موضوع مستقل برای مقاله دیگر باشد ، که در دست تهیه می باشد)

از مجموع مؤلفه های ذاتی امنیت، چنین نتیجه گرفته می شود، که امنیت ویژگی ذاتی و انحصاری خداوند و حصن الهی بوده و انسان ها صرفاً بواسطه بهروزی و خروج آبرو مندانه از آزمون الهی و مبتنی بر اراده و خواست خداوند است که در سایه لطف او قرار گرفته و مستحق برخورداری از پاداش و نعمت رحیمیه (امنیت) خداوند می شوند، و همچنین مجموع مؤلفه های ایجابی، موبد این مطلب مهم بوده که انسان ها فقط با ایمان به خداوند، روز قیامت و رسالت پیامبران الهی صلوات الله علیهم و پیروی از وحی و عمل صالح و در یک کلام بندگی خالصانه خداوند است که مستحق برخورداری از امنیت حقیقی می شوند، و اینکه مؤلفه های ایجابی، قابلیت ساز برای استحقاق برخورداری از کمال نعمت رحیمیه الهی شوند، صرفاً هنگامی محقق می شود که این ایمان و بندگی به هیچگونه ظلم و ستمی آلوده نشده باشد و به همین جهت است که ما انسان ها، شدیداً نیازمندیم، خود را از مؤلفه های سلبی که موجب غضب الهی و قرار گرفتن در صف گمراهان می شود، مبرا نموده و در صراط مستقیم الهی قرار دهیم.

مفهوم

امنیت

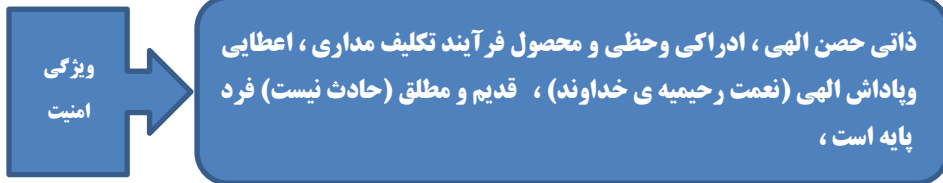
استحقاق مؤلفه های ذاتی = مؤلفه های سلبی - مؤلفه های ایجابی = امنیت
امنیت حظی معنوی ناشی از قرار گرفتن انسان در حصن رحیمیه خداوند بوده و بواسطه بندگی و عمل صالح می باشد

نمودار شماره (۲) مفهوم امنیت

(۲) ویژگی های امنیت: هرچند که مکاتب مختلف امنیتی پیرامون ویژگی های امنیت نقطه نظرات مختلفی را مطرح و به ویژگی های نسبی بودن، ذهنی بودن و تجزیه ناپذیر بودن امنیت اشاراتی داشته اند، لیکن نظر به مطالعات انجام گرفته در قلمرو موضوعی آیات و سیاق مربوط به موضوع امنیت و نتایج حاصله که در مؤلفه های ذاتی امنیت مندرج است، به لحاظ وجود مؤلفه هایی از قبیل: خداوند مومن و ایمنی دهنده حقیقی بوده و امنیت ویژگی حصن الهی و پاداش و آزمایش الهی است و قدرت الهی در اعطاء امنیت انحصاری بوده و مستقل ثروت و ذخایر دنیایی در امکان نیل به امنیت تأثیری ندارند، ایمنی انحصاری خواست خداوند بوده و آسایش و امنیت مؤمنان نیکوکار نزد خداوند است، لذا چنین می توان نتیجه گرفت که ویژگی های امنیت عبارتند از: ویژگی ذاتی حصن الهی است، ادراکی و حظی است، محصول فرآیند تکلیف مداری است، اعطایی و پاداش الهی است (نعمت رحیمیه ی خداوند است)، ایمنی دهنده حقیقی و انحصاری

امنیت در گفتمان اسلامی با تأکید بر قرآن کریم ♦ ۷۵

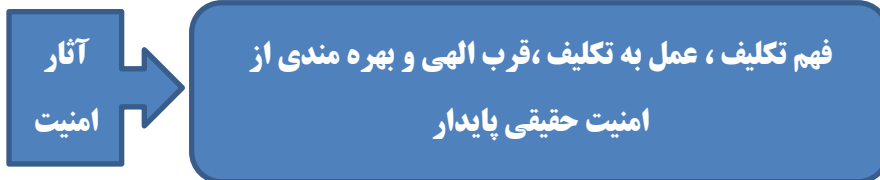
خداوند است، چون ذاتی حصن الهی است پس قدیم و مطلق است (حادث نیست)، فرد پایه است (اولویت تأثیر تکالیف فردی و امنیت فردی بر سایر سطوح امنیت)، آزمایش الهی است،

نمودار شماره (۳) ویژگی امنیت

(۳) آثار امنیت :

نظر به موارد پیش گفته که در مقدمه و مبانی تحقیق اشاره شد و دقت نظر در فلسفه وجودی خلقت انسان و عالم هستی و همچنین معرفت به نقص موجود در انسان و معرفت اجمالی او به کمال مطلق و اشتیاق فطری که در دست یابی به کمال در وجود انسان نهفته است، جملگی این موارد واجد ویژگی های هستند که وضع ماموریت و تکلیف انسان را به درستی در جهت نیل به کمال محقق می نماید. و در این میان شناخت مؤلفه های امنیتی و آثار مترتب بر آن در فهم تکلیف، عمل به تکلیف و بهره مندی از امنیت حقیقی بسیار مهم و راه گشا می باشد، مؤلفه های از قبیل: بودن در حصن الهی، درک و حظ معنوی، تکلیف مداری، اعطایی و پاداش الهی، استحقاق نعمت رحیمیه، درایمی بودن، درک آزمایش الهی و بالا رفتن صبر و تحمل، عدم کفران، عدم ناسپاسی، اطمینان قلب، ذاکر شدن، ولی و دوست خدا شدن، پیروی کردن از رسولان الهی، عدم آلودگی به ظلم، اصلاح نفس، تقویت ایمان، عمل صالح، عدم حزن و خوف، قرب الهی

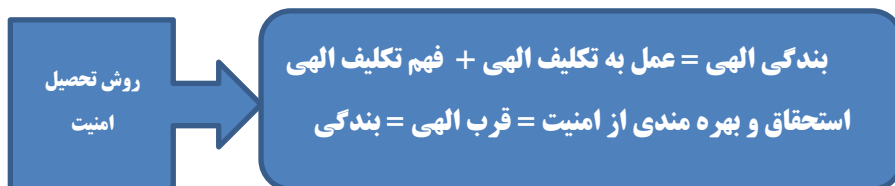

نمودار شماره (۴) آثار امنیت

(۴) روش تحصیل امنیت:

برخلاف دیدگاه های مرسوم امنیتی که غالباً زور، اقتناع و اقتدار مادی را در تحمیل اراده و در تحقق و تحصیل امنیت مؤثر می دانند، در دیدگاه قرآنی روش حصول به امنیت شدیداً وابسته به

فهم و عمل به تکلیف الهی در هر سطح، در حوزه ی فردی (تکلیف فردی در تمام ابعادش) و جمعی (رهبری - شریعت- امت) در تمام ابعادش است. خلاصه آنکه بندگی خداوند، ضمن نیاز به اعتقاد خالصانه، به رعایت کامل اوامر و نواهی الهی وابسته بوده که در نتیجه آن استحقاق بهره مندی از نعمت امنیت حاصل می گردند و ملازمه با فهم و عمل به تکلیف الهی دارد.

نمودار شماره (۵) روش تحصیل امنیت

نمودار شماره (۶): جمع بندی بخش تحلیلی

دقت در نتایج حاصله موید آن است که کلیت این مؤلفه ها در احکام و تکالیف و گفتمان دینی ما تجلی داشته و انسان مسلمان بواسطه اعتقاد و باوری که به دین مبین اسلام دارد خود را ملزم به

مراعات آن دانسته و تجلی این التزام عملی، بندگی محض خدا و غایت آن قرب الهی را در پی دارد و البته بهره مندی از نعمت امنیت هم از ثمرات و آثار آن می باشد.

لذا اساس بهره مندی از نعمت امنیت وابسته به قرار داشتن در صراط مستقیم الهی و داخل شدن در حصن الهی بوده و مطابق یافته های تحقیق می توان تعریف عملیاتی و بومی از مفهوم امنیت را چنین ارائه نمود که «امنیت در انسان، تجربه درک حضور خداوند و محصول بندگی و تکلیف مدارای است» و یا اینکه «امنیت، حظی معنوی، ناشی از قرار گرفتن انسان در حصن الهی بوده که بواسطه بندگی و عمل صالح حاصل می گردد» مبتنی بر این تعریف چنانچه مبانی دین مبین اسلام به درستی استنباط و عملیاتی گردد و تکلیف مدارانه و جهادی به مورد اجرا گذاشته شود قطعاً نیل به امنیت، حتمی و از جمله سنت های لا تغییر الهی محسوب می شود.

طبیعی است که متناسب با نقش های انسانی در عرصه های مختلف جامعه (فردی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و...) هر چقدر که درجه تقید افراد در عمل به تکلیف بیشتر باشد نیل به قرب الهی و برخورداری از نعمت امنیت حقیقی نیز بیشتر خواهد بود.

نظر به جمع بندی حاصله و دقت نظر تکمیلی در مؤلفه ها و نکات قابل توجه در آیات و سیاق رکوعات مارا متوجه این مهم نموده که مؤلفه های مطروحه در بخش مفهوم، ویژگی، آثار و روش تحصیل امنیت از حیث فاعلی نیز به دو دسته کلی قابل تقسیم بوده که برخی از آنها مرتبط با حوزه بینش، گرایش و کنش انسان ها و در راستای فهم تکلیف و عمل به تکلیف در انسان مطرح می باشند و بعضی هم از ویژگی های ذاتی مفهوم امنیت و مربوط به خداوند و حصن اوست که در ذیل مورد اشاره قرار می گیرد.

حیثیت فاعلی	عنوان	مؤلفه ها بر اساس آیات و رکوعات
انسان	مؤلفه های بینشی	ایمان به خدا، رسالت و روز قیامت، عدم شرک به خداوند، ایمان خالص و عدم آلودگی آن به ظلم و ستم
	مؤلفه های گرایشی	ولی و دوست خدا بودن، پیروی از وحی، باور به لزوم ترس از خداوند و عدم ترس و تبعیت از شیطان، استقامت و پایداری، اطمینان قلب، تسلیم خدا بودن و نیکوکاری
	مؤلفه های کنشی	عمل صالح، عبادت، عدم کفران، عدم ناسپاسی و تقوا، ذکر خدا و عدم انکار معاد، عدم عصیان، بندگی، اصلاح خویش، نماز و زکات، انفاق، مومن بودن

حیثیت فاعلی	عنوان	مؤلفه ها بر اساس آیات و روایات
خداوند	ویژگی های اختصاصی امنیت	امنیت نعمت رحیمیه ، ایمنی دهنده حقیقی خداوند است ، امنیت ویژگی حصن الهی است، امنیت پاداش الهی است ، قدرت الهی (انحصاری است)، پاداش خلافت است ، ایمنی انحصاری خواست خداوند است ، آسایش و امنیت مؤمنان نیکوکار نزد خداوند است ، امنیت از نشانه های ایمان و البته آزمایش الهی است.

جدول شماره (۴) تعیین حیثیت فاعلی

نتیجه گیری و پیشنهاد:

نظر به مطالب پیش گفته و دقت نظر در یافته های تحقیق که به ترتیب در مراحل مختلف ، معنا یابی موضوع آیات و سیاق مربوطه و همچنین از تحلیل مؤلفه ها و نکات قابل توجه و ترکیب آن حاصل گردید، شاهد آن بودیم که ضمن کشف ارتباط و هماهنگی وثیق بین یافته ها و مضامین احصا شده از سیاق آیات ، ترتیب قرار گرفتن عبارات به نحوی بود که شرایط برای درک ویژگی ها ، مفهوم، آثار و روش تحصیل امنیت که در ذیل عنوان کُد گذاری صورت گرفته بود ، به خوبی فراهم گردید و متعاقب آن ، اقدام در خصوص جدا سازی مؤلفه های هر یک از زیر کدها و جمع بندی مستقل هر کدام از آنها ما را به این نتیجه کلی رهنمون کرد که حقیقت امنیت ویژگی ذاتی و انحصاری خداوند باری تعالی و حصن الهی بوده و انسان ها صرفاً بواسطه بهروزی و خروج نیکو و شایسته از آزمون الهی و مبتنی بر اراده و خواست خداوند است که در سایه لطف او قرار گرفته و مستحق برخورداری از پاداش و نعمت رحیمیه (امنیت) می شوند و البته استحقاق حاصله فقط با ایمان به خداوند ، روز قیامت و رسالت پیامبران الهی صلوات الله علیهم اجمعین و پیروی از وحی و عمل صالح و در یک کلام بندگی خالصانه خداوند و عدم آلوده شدن آن به ظلم و ستم ایجاد شده و صرفاً در این صورت است که از امنیت حقیقی بهره مند خواهند بود و مطابق یافته های تحقیق می توان تعریف عملیاتی و بومی از مفهوم امنیت را چنین ارائه نمود که «امنیت تجربه درک حضور خداوند و محصول بندگی و تکلیف مداری است» و یا اینکه « حظی معنوی ناشی از قرار گرفتن توأم با توجه انسان در حصن الهی، بواسطه بندگی و عمل صالح می باشد» مبتنی بر این تعریف چنانچه مبانی دین مبین اسلام به درستی استنباط و عملیاتی گردد و تکلیف مدارانه و جهادی

به مورد اجرا گذاشته شود قطعاً نیل به امنیت حتمی و از جمله سنت‌های لا تغییر الهی محسوب می‌شود. و طبیعی است که متناسب با تنوع نقش‌های انسانی در جامعه، چنانچه درجه تقید افراد در عمل به تکلیف الهی ارتقاء یابد، به همان اندازه و بلکه بیشتر نیل به قرب الهی و برخوردارگی از نعمت امنیت حقیقی نیز بیشتر خواهد بود و اساساً رسیدن به امنیت در هیچ سطحی به غیر از مسیر بندگی و تمسک به ارزش‌های الهی امکان‌پذیر نمی‌باشد. و بر اساس برداشت به عمل آمده از سیاق آیات و توجه به تائیدات روایتی و تفسیری آن، تنها و تنها مکانیسم بهره‌مندی از امنیت حقیقی و پایدار در تمام سطوح صرفاً با فهم تکلیف و عمل به تکالیف الهی و عدم آلودگی اعمال به ظلم و ستم، قابل تحقق بوده و هیچ مکانیسم دیگری برای نیل به این مهم متصور نیست.

ذکر این نکته ضروری است که فحوای یافته‌های تحقیق مویذ این مطلب مهم بوده که کلیه آیات و احکام الهی به نوبه خود امنیت‌ساز بوده و از حیث ثبوتی ذی‌مدخل در فهم انسان‌ها به تکلیف الهی و بستر ساز استحقاق برخوردارگی از نعمت امنیت (مفهوم عام امنیت) می‌باشند و این دسته از آیات و روایات که در این تحقیق مورد استفاده و بررسی قرار گرفتند، مزید بر قابلیت ثبوتی از حیث اثباتی نیز در جهت معرفت به چیستی امنیت و شناخت مؤلفه‌ها، ویژگی‌ها، آثار و روش تحصیل امنیت بسیار مؤثر بوده و نقش بنیادین آنها برای فهم موضوعی ما به مقوله امنیت واضح و مبرهن است، انشاءالله که توفیق عمل به آیات و احکام نورانی اسلام عزیز شامل گردد.

در پایان با توجه به تعریف و ابعاد ارائه شده از مفهوم امنیت، طبیعی است که پیشنهاد این تحقیق در وهله اول معطوف به تمرکز تلاش‌های عمومی بخش‌های فرهنگی و علمی کشور در بستر سازی و معرفت‌افزایی در خصوص اصالت وجودی و نفخه الهی انسان بوده که اگر به‌درستی انجام پذیرد، متعاقب آن به لحاظ توجه به نقص ذاتی و نیاز خود، عنایت و معرفت به وجود کمال حقیقی (خداوند بی‌نیاز) بیش از پیش فراهم شده و ضمن تعیین و تکلیف هدف‌گائی (قرب الهی) و شناخت ماموریت اصلی انسان (حرکت از نقص به کمال) در دنیا، با انگیزه و توان مضاعف حرکت در قوس صعود بسوی کمال و قرب الهی را با عمل به تکالیف الهی در وضعیت سلامت و با بهره‌مندی از امنیت حقیقی شروع کرده و با استقامت و پایداری در جهت ماندن در

حصن الهی است که استحقاق و توفیق برخورداری از امنیت پایدار و همه جانبه و بالا برنده محقق می گردد و نمونه بارز توفیق یافتگان به این مهم در عصر ما می توان به حضرت امام خمینی رحمه الله علیه اشاره نمود، که از صلابت و آرامش مثال زدنی برخوردار بوده و وضعیت آرامش و امنیت خود را چنین توصیف فرمودند: « با دلی آرام و قلبی مطمئن و روحی شاد و ضمیری امیدوار به فضل خدا از خدمت خواهران و برادران مرخص، و به سوی جایگاه ابدی سفر می کنم» (صحیفه امام، ج ۲۱، ص: ۳۹۳)

منابع و مأخذ:

- قرآن کریم (ترجمه الهی قمشه ای)
- افتخاری ، اصغر (۱۳۹۲) ، امنیت اجتماعی شده بارویکرد اسلامی، تهران، انتشارات پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
- بهشتی ، محمد (سال ۱۳۶۸) ، فرهنگ صبا ، انتشارات صبا ، تهران ،
- پاینده، ابو القاسم (۱۳۸۲)، نهج الفصاحه (مجموعه کلمات قصار حضرت رسول صلی الله علیه و آله)، تهران، چاپ: چهارم
- خسروی ، مرتضی ، (۱۳۹۲) تبیین نظریه امنیت در قرآن ، انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی
- خسروی - حسن ، (۱۳۸۸) کتاب حقوق اساسی ۱، تهران ، انتشارات پیام نور، چاپ سوم
- رشد آموزش قرآن ، (۱۳۸۹) دوره هفتم ، شماره ۴
- صحیفه حضرت امام خمینی رحمه الله، (۱۳۷۰، ج ۲۱) (وصیتنامه سیاسی - الهی) تهران ، موسسه تنظیم و نشر آثار حضرت امام
- طباطبائی، محمد حسین، (۱۳۹۲) تفسیر شریف المیزان (ترجمه)، قم، مجموعه تفاسیر نور
- فرهنگ دانشگاهی ، عربی - فارسی (۱۳۸۶) ، ترجمه المنجد الابدی،
- کلینی، محمد بن یعقوب (۱۳۵۷، ج ۱) ، «اصول کافی»
- مجلسی، (علامه) محمدباقر، «بحارالانوار»، ج ۹۳،
- مطالعه گروهی (۱۳۸۹)، راهبردهای ارتقای امنیت عمومی ج.ا.ا، تهران، دانشگاه عالی دفاع ملی
- نرم افزار جامع الاحادیث نور ۳ مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی - قم
- نرم افزار جامع التفاسیر نور مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی - قم
- هاشمیان فر، زاهد (سال ۱۳۸۸) امنیت در اسلام، تهران، انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی،
- وب سایت (w.w.w. islamquest.net)
- وب سایت (www.Aftabir.com)